

KAKO OCENJUJEMO SNOVI

v aplikaciji GreenScan

Ugotovite, ali vaši kozmetični izdelki vsebujejo tvegane sestavine.

Kako uporabljati dokument

Pregled metodologije, pomena barvne lestvice in omejitev okvirnega ocenjevanja sestavin.

Co-funded by
the European Union

O aplikaciji GreenScan

GreenScan app je mobilna aplikacija, ki pomaga predvsem pri preprostem razumevanju sestave kozmetičnih izdelkov. Po skeniranju črtne kode ali iskanju izdelka prikaže pregled sestavin in opozori na tiste, ki so lahko problematične za zdravje ali okolje.

Aplikacija je informativne narave. Ne nadomešča strokovnega svetovanja, zdravnika, farmacevta ali uradne dokumentacije proizvajalca. Namenjena je kot praktičen orientacijski pripomoček pri nakupovanju in pri boljšem razumevanju tega, kar običajno uporabljamo na koži, laseh ali telesu.

GreenScan app je in bo ostala neprofitni projekt. Financira se iz različnih virov, na primer iz evropskih nepovratnih sredstev, lastnih sredstev in donacij, vedno s poudarkom na neodvisnosti, preglednosti in odsotnosti navzkrižja interesov. Če imate zamisel, kako podpreti projekt, na primer s prevodi, strokovnim svetovanjem, dopolnjevanjem podatkov ali drugo pomočjo, bomo veseli, če se nam oglasite.

KONTAKT

Kontakt: info@greenscan.cz

Kako uporabljati aplikacijo

Rezultat ocene izdelka obravnavajte kot okvirno usmeritev, ne kot absolutno sodbo. Priporočamo, da vedno odprete posamezne sestavine in preverite, zakaj jih aplikacija ocenjuje na določen način.

Pomembno je spremljati predvsem:

- kakšno funkcijo ima sestavina v izdelku,
- kje lahko deluje negativno,
- ali se nanaša na zdravje, okolje ali oboje,
- kako pogosto uporabljate izdelek,
- ali se ista problematična sestavina ponavlja v več izdelkih, ki jih uporabljate vsak dan.

Pomemben kontekst

Sestavina ima lahko drugačen pomen v izdelku, ki ga uporabljate le občasno, kot v izdelku, ki ga uporabljate vsak dan in dolgoročno. Namen aplikacije ni vzbujati strahu, temveč pomagati pri boljšem razumevanju povezav in sprejemanju bolj informiranih odločitev.

Ocenjevanje sestavin

Ocenjevanje v aplikaciji je okvirno, saj je tveganje snovi odvisno od njene koncentracije, odmerka, trajanja in pogostosti uporabe ter dejanskega načina uporabe izdelka. Ista snov ima lahko drugačen pomen v izdelku, ki se spere, kot v izdelku, ki ostane na koži. Vlogo imajo lahko tudi stanje kože, starost, zdravstveno stanje, alergije, izpostavljenost soncu, življenjski slog in okolje, v katerem oseba živi, ter podobno.

Sestavine ocenjujemo glede na njihove lastnosti in razpoložljive strokovne informacije. Izhajamo predvsem iz javno dostopnih podatkovnih zbirk in strokovnih virov, kot so ECHA, evropska zakonodaja o kemikalijah, znanstvene študije in druge strokovne institucije.

GHS / CLP in H-stavki

Pri negativnem ocenjevanju izhajamo predvsem iz načel sistema GHS/CLP, torej iz razvrščanja nevarnosti kemičnih snovi in zmesi. Ta sistem med drugim uporablja tako imenovane H-stavke, ki opisujejo, kakšno tveganje lahko snov predstavlja za zdravje ali okolje.

GS-stavki

Ker uradna razvrstitev ne zajema vedno vseh lastnosti, ki so pomembne za naše ocenjevanje, jo dopolnjujemo z lastnim internim sistemom. Ta nam pomaga opisati tudi druge pomembne lastnosti, na primer sum na endokrino delovanje, bioakumulacijo, obstojnost v okolju ali druge problematične vplive. Te interne opise označujemo kot GS-stavke.

G-stavki

Poleg negativnih lastnosti spremljamo tudi pozitivne lastnosti. Zanje uporabljamo lasten sistem G-stavkov. Sem spadajo na primer vlažilni, regenerativni, pomirjujoči ali antioksidativni učinek, podpora celjenju, zaščita kožne pregrade in podobno.

Sestavin ne ocenjujemo samo glede na to, ali so »naravne« ali »sintetične«. Včasih hkrati upoštevamo več meril: izvor, način pridobivanja, stopnjo predelave, razpoložljive podatke o varnosti, vpliv na zdravje, vpliv na okolje, biološko razgradljivost in dejanski kontekst uporabe v kozmetiki.

Konkretne vire, na katerih temelji naše ocenjevanje, boste večinoma našli neposredno pri posameznih sestavinah. Zbirni seznam glavnih virov je na voljo tudi v ločenem razdelku **»Seznam virov in kratic«**.

Zakaj ne ocenjujemo s povprečjem

Sestavino ocenimo glede na njeno najresnejšo pomembno lastnost. Ne ocenjujemo je s preprostim povprečjem, saj bi bilo to lahko zavajajoče.

Sestavina ima lahko na primer koristno tehnološko funkcijo, hkrati pa obstaja resen sum na negativen vpliv na zdravje ali okolje. V takem primeru ne želimo, da se tveganje »izgubi« v povprečju pozitivnih in nevtralnih lastnosti.

Cilj ocenjevanja

Naš cilj je predvsem opozoriti na lastnosti, ki so lahko za uporabnika pomembne pri odločanju.

Okvirna ocenjevalna lestvica

+2 (temno zelena)

Sestavine z zelo pozitivno oceno. Običajno gre za naravne snovi rastlinskega izvora, ki so nežno in preprosto obdelane, na primer s hladnim stiskanjem, sušenjem ali mehansko obdelavo. Zanje niso znani negativni učinki, hkrati pa lahko ugodno vplivajo na kožo, na primer vlažilno, antioksidativno, hranilno ali zaščitno. Sem spadata na primer jojobino ali konoplino olje.

+1 (svetlo zelena)

Sestavine s pozitivno oceno. Lahko gre na primer za naravne derivate ali snovi, pridobljene z zahtevnejšo obdelavo, kot so destilacija, ekstrakcija ali obdelava naravne surovine, če ne veljajo za škodljive. Lahko imajo tudi pozitivne učinke na kožo, lase in podobno.

0 (bež)

Nevtralno ali nejasno oceno uporabljamo pri sestavinah, o katerih ni na voljo dovolj informacij, katerih pozitivne in negativne lastnosti se medsebojno izravnavajo ali katerih ocena je močno odvisna od načina pridobivanja, čistosti, koncentracije, kombinacije z drugimi snovmi ali konkretne uporabe.

Okvirna ocenjevalna lestvica – nadaljevanje

-1 (oranžna)

Sestavine z rahlo negativno ali previdnostno oceno. Lahko gre na primer za snovi, pri katerih obstajajo določeni dvomi, nejasni podatki, problematičen izvor ali višja stopnja predelave. Pri njih niso potrjena resna tveganja, kot je na primer mutagenost, vendar imajo lahko določen negativen vpliv na zdravje ali okolje.

-2 (rdeča)

Sestavine z negativno oceno. Sem spadajo snovi z izrazito problematičnimi lastnostmi, na primer sum ali dokazi o resnih vplivih na zdravje, okolje, obstojnost, bioakumulacijo, strupenost za vodne organizme, endokrino delovanje, rakotvornost, mutagenost, neplodnost, poškodbe ploda v materinem telesu ali druge tvegane lastnosti.

? (siva)

Vprašaj pomeni, da sestavina v aplikaciji še ni ocenjena. Najpogosteje je razlog drugačen zapis imena, tipkarska napaka, drug jezik, posebni znaki ali to, da je proizvajalec sestavino navedel pod drugim imenom, kot ga imamo shranjenega v podatkovni zbirki. Včasih je sestavina že ocenjena pod uradnim imenom po CosIng/INCI, vendar še nimamo povezanega njenega trgovskega ali trženjskega imena, ki ga uporablja proizvajalec.

Ne le barva, temveč tudi razlaga

Barvna lestvica je okvirna. Pri odločanju je vedno pomembno odpreti konkretno sestavino in prebrati razlog za oceno.

Merila za ocenjevanje izvora in predelave

Pri ocenjevanju poskušamo (ne vedno) razlikovati tudi izvor sestavine in način njenega pridobivanja.

Za naravne sestavine na splošno štejemo na primer rastlinska olja, zeliščne izvlečke, zelišča, eterična olja, naravne rastlinske ekstrakte, rastlinska barvila, gline, mineralne pigmente ali železove okside. Naravni izvor pa še ne pomeni samodejno, da je sestavina vedno varna, primerna ali okolju prijazna.

Če gre za naravno rastlinsko sestavino, ki je preprosto obdelana in nima znanih problematičnih lastnosti, lahko prejme pozitivno oceno.

Če gre za naravni derivat, torej snov, nastalo z zahtevnejšo predelavo naravne surovine, jo lahko ocenimo individualno glede na način proizvodnje, lastnosti in razpoložljive podatke.

Sestavine živalskega izvora

Pri sestavinah živalskega izvora upoštevamo tudi etični vidik pridobivanja. Snovi, pridobljene z usmrtnitvijo živali, ocenjujemo bolj negativno kot snovi, ki nastanejo brez neposredne usmrtnitve. Če gre za sekundarno surovino ali predelavo stranskega proizvoda, jo ocenjujemo individualno. Takšna ocena pa ne pomeni strinjanja z ubijanjem živali.

Merila za ocenjevanje izvora in predelave – nadaljevanje

Pri sintetičnih sestavinah med drugim spremljamo tudi njihov izvor, torej ali so proizvedene iz fosilnih surovin, zlasti nafte, zemeljskega plina ali premoga. Sem spadajo na primer nekatera mineralna olja, parafini, vazelin, sintetična topila, polimeri ali snovi, pridobljene iz premogovega katrana. Spremljamo tudi, ali so biološko razgradljive, ali se lahko kopičijo v okolju, ali lahko obremenjujejo vodne organizme in ali obstajajo podatki o njihovem negativnem vplivu na zdravje.

Če je sestavina v nekem viru navedena kot potencialno problematična, drugi viri pa te informacije ne potrjujejo, jo ocenjujemo previdnostno in vedno glede na celoten kontekst. Razlikujemo, ali gre za sintetično, petrokemično ali naravno snov, biološko razgradljivo snov oziroma ali ima druge znane tvegane lastnosti.

Zvezdice pri sestavinah

Zvezdice pri sestavinah večinoma niso del njihovega imena. Služijo kot sklic na pojasnilo proizvajalca, navedeno pod sestavo.

Lahko pomenijo na primer ekološko kakovost, izvor iz ekološkega kmetijstva, nežno pridobivanje ali to, da je snov naravna sestavina eteričnega olja oziroma dišavne sestave.

Na primer:

* **Limonene**

*Limonene lahko glede na pojasnilo proizvajalca pomeni, da je limonene naravna sestavina eteričnega olja.

** **Prunus Amygdalus Dulcis Oil**

**Prunus Amygdalus Dulcis Oil lahko pomeni, da mandljevo olje izvira iz ekološkega kmetijstva ali je ekološke kakovosti itd.

Omejitve ocenjevanja

Prizadevamo si delovati čim bolj pregledno, vendar ima ocenjevanje sestavin svoje omejitve.

Natančnega izvora surovine ni vedno mogoče ugotoviti, na primer ali izvira iz rastlin, nafte ali drugega vira. Proizvajalcu ni treba navesti, ali je sestavina ekološke kakovosti, od kod natančno izvira, kako je bila predelana ali katere nečistote v sledovih lahko vsebuje. Nekatere snovi so lahko obremenjene z nečistotami **ki nastanejo med proizvodnjo**, vendar se v sestavi izdelka običajno ne navajajo.

Zelo pomembna je tudi **količina** posamezne snovi v izdelku. Proizvajalci je v večini primerov ne razkrivajo, čeprav lahko prav koncentracija pomembno vpliva na končno oceno. Dokler zakonodaja ne določi obveznosti navedbe vsaj količin izbranih snovi, vseh sestavin ni mogoče oceniti popolnoma natančno in pravično. Nekateri proizvajalci zagotavljajo podrobnejše informacije o izvoru, vrsti ali količini uporabljenih sestavin, vendar so to še vedno prej izjeme in pogosto tudi trženje, pri katerem povedo le polovico resnice.

Pri številnih izdelkih, na primer parfumih, pralnih in čistilnih sredstvih, otroških plenica, higienskih pripomočkah, pogosto pa tudi kozmetiki, niso nujno navedene vse posamezne snovi. Še manj informacij imamo o njihovi količini v izdelku in o morebitnem dolgoročnem vplivu vsakodnevne uporabe več izdelkov, ki vsebujejo isto problematično snov.

Zato delamo z informacijami, ki so nam na voljo. V nekaterih primerih je lahko naša ocena iz previdnosti strožja, drugič pa lahko deluje preveč mila, ker manjkajo pomembni podatki, potrebni za natančnejšo presojo.

Poleg tega se znanstveno znanje nenehno razvija. Če se pojavijo novi podatki, se lahko ocena sestavine sčasoma spremeni. Če pri nas najdete zastarelo, netočno ali nepopolno informacijo, nam to sporočite na info@greenscan.cz. Z veseljem jo bomo preverili, popravili ali dopolnili.

Zdravila in farmacevtski izdelki

GreenScan app ne nadomešča zdravnika, farmacevta, navodila za uporabo ali uradnih podatkovnih zbirk zdravil.

Pomembno

Če vam je bilo predpisano zdravilo, ga ne prenehajte jemati in ne spreminjajte odmerjanja zgolj na podlagi informacij v aplikaciji. Vedno se posvetujte z zdravnikom ali farmacevtom.

Pri zdravilih je pomembno upoštevati predvsem navodilo za uporabo ter priporočila zdravnika ali farmacevta. Dodatne informacije je mogoče preveriti v uradnih virih in podatkovnih zbirkah pristojnega nacionalnega organa za zdravila. Na Češkem je to Státní ústav pro kontrolu léčiv (SÚKL), na Slovaškem Štátny ústav pre kontrolu liečiv (ŠÚKL), v Sloveniji pa Javna agencija Republike Slovenije za zdravila in medicinske pripomočke (JAZMP).

Če sumite na neželeni učinek zdravila, se obrnite na zdravnika ali farmacevta. Sum lahko prijavite tudi pristojnemu nacionalnemu organu za zdravila v svoji državi.

Naš cilj je uporabnikom pomagati bolje razumeti sestavo, ne pa nadomeščati strokovne zdravstvene oskrbe.

Informativno opozorilo

Narava informacij

Informacije v aplikaciji GreenScan so izobraževalne in informativne narave. Niso zdravniško priporočilo, pravno stališče ali zavezujoče strokovno mnenje.

Aplikacija ne nadomešča individualne presoje zdravstvenega stanja, alergij, diagnoz, zdravljenja ali priporočila strokovnjaka.

Ocenjevanje sestavin temelji na javno dostopnih podatkih, strokovnih virih in interni metodologiji GreenScan. Kljub temu ne more vedno zajeti vseh okoliščin posameznega izdelka, kot so natančna koncentracija sestavine, izvor surovine, proizvodni postopek, prisotnost nečistot v sledovih ali individualna občutljivost posamezne osebe.

Aplikacija nikogar ne spodbuja k prekinitvi zdravljenja, neupoštevanju priporočil zdravnika ali samodejni izločitvi vseh izdelkov z negativno ocenjeno sestavino. Pomaga le opozoriti na možne povezave in uporabniku ponuditi preglednejše informacije.

GreenScan app je neprofitni in neodvisni projekt. Naš cilj ni škodovati posameznim blagovnim znamkam ali dajati prednosti posameznim proizvajalcem. Želimo spodbujati preglednost, informiranost in odgovornejše odločanje pri izbiri izdelkov.

Povratne informacije

Če v aplikaciji najdete netočno, nepopolno ali zastarelo informacijo, nam pišite na info@greenscan.cz. Informacijo bomo preverili ter jo po potrebi popravili ali dopolnili.

Partnerji projekta in financiranje

Gradivo je pripravila organizacija GreenScan v sodelovanju s partnerji projekta GreenGate₂.

Partnerji projekta

Financiranje in odgovornost

Projekt GreenGate₂ (reg. št. 2023-2-CZ01-KA220-YOU-000174554) je bil izveden v okviru programa Erasmus+ s finančno podporo Evropske unije.

Sofinancirano s sredstvi Evropske unije. Izražena stališča in mnenja so zgolj stališča in mnenja avtorja oziroma avtorjev in ni nujno, da odražajo stališča in mnenja Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Zanje ne moreta biti odgovorni niti Evropska unija niti EACEA.